

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

«Οργάνωση και άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των ετεροδημοτών και άλλες διατάξεις»

Η δυνατότητα άσκησης του εκλογικού δικαιώματος στον τόπο κατοικίας τους από εκλογείς που διαμένουν σε δήμο ή κοινότητα άλλης εκλογικής περιφέρειας από εκείνη στους εκλογικούς καταλόγους της οποίας είναι εγγεγραμμένοι («ετεροδημότες») προβλέφθηκε για πρώτη φορά με τον νόμο 2623/1998. Ήδη, και μετά την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου αυτού στις γενικές βουλευτικές εκλογές του 2000, με τα πρώτα τρία άρθρα του υπό εξέταση νομοσχεδίου επέρχονται ορισμένες επί μέρους αλλαγές στην ισχύουσα σχετική νομοθεσία. Τα υπόλοιπα δώδεκα άρθρα του υπό εξέταση νομοσχεδίου, όπως αυτό διαμορφώθηκε από τη Διαρκή Κοινοβουλευτική Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, αφορούν διάφορα άλλα θέματα αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Στην Έκθεσή της επί του νομοσχεδίου το οποίο στη συνέχεια κατέστη ο νόμος 2623/1998, η Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής σημείωνε, μεταξύ άλλων, και τα ακόλουθα.

III. Το νομοσχέδιο ακολουθεί, στις περισσότερες περιπτώσεις, τις προτάσεις της επιτροπής που συστάθηκε μετά τις δημοτικές εκλογές της 16ης Οκτωβρίου 1994 (βλ. αναλυτικά τις προτάσεις αυτές στον τόμο “Ο εκσυγχρονισμός της εκλογικής διαδικασίας, βασικές θέσεις και πρακτικά των συνεδριάσεων της ομώνυμης επιτροπής”, πρόλογος Γ. Παπαδημητρίου, Τεκμήρια Συνταγματικού Δικαίου, αρ. 9, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 1996).

IV. Κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 2 ΣχΝ, η δυνατότητα των «ετεροδημοτών» να ασκούν το εκλογικό τους δικαίωμα στον τόπο κατοικίας τους περιορίζεται στις γενικές βουλευτικές εκλογές, στις εκλογές για την ανάδειξη αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στα δημοψηφίσματα. Αποκλείονται συνεπώς τόσο οι εκλογές για την ανάδειξη των αιρετών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης όσο και οι αναπληρωματικές εκλογές κατ'άρθρο 53 παρ. 2 Συντ. (και 94 του Εκλογικού Νόμου)

VI. Μία σημαντική διαφορά μεταξύ των προτάσεων της Επιτροπής και των ρυθμίσεων που περιέχει το νομοσχέδιο ανευρίσκεται στις επιμέρους ρυθμίσεις για τον τρόπο ψηφοφορίας των ετεροδημοτών. Πράγματι, σύμφωνα με τις προτάσεις της Επιτροπής, η ψηφοφορία των ετεροδημοτών θα γινόταν το Σάββατο και όχι την Κυριακή, όλοι δε οι εκλογικοί σάκοι, από όλα τα εκλογικά κέντρα ετεροδημοτών της χώρας, θα διαβιβάζονταν στο ένα και μοναδικό κέντρο διαλογής, σε μία Κεντρική Εφορευτική Επιτροπή που εδρεύει στην Αθήνα. Με τον τρόπο αυτόν εξασφαλίζεται βέβαια πλήρως η μυστικότητα της ψήφου των ετεροδημοτών, αφού δεν υπάρχει δυνατότητα εντοπισμού του περιεχομένου της ψήφου ακόμη και σε ακραίες περιπτώσεις, όπως, πχ. όταν σε μια μικρή εκλογική περιφέρεια υπάρχει μόνον ένας ή δύο εγγεγραμμένοι ετεροδημότες μιας άλλης, εξ ίσου μικρής ενδεχομένως, εκλογικής περιφέρειας. Εξ άλλου, η διάσπαση της ψηφοφορίας σε δύο ημέρες (Σάββατο και Κυριακή), «δεν αντίκειται προς τη ratio του άρθρου 51 παρ. 4 εδ. α' Συντ., το οποίο προβλέπει την ταυτόχρονη διεξαγωγή των εκλογών» (Ο εκσυγχρονισμός κλπ., όπ.π., σελ. 27. Βλ. και Ευ. Βενιζέλο, Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου, σελ. 363. Υποστηρίζεται πάντως και η αντίθετη άποψη. Βλ. ενδεικτικά Π. Παραρά, *Corpus*, II, σελ. 51).

Το νομοσχέδιο επέλεξε ένα σχήμα πιο δύσκαμπτο, που επιτρέπει όμως τη διεξαγωγή των εκλογών σε μία ημέρα και όχι σε δύο συνεχόμενες. Το δύσκαμπτο του σχήματος συνίσταται κυρίως στη δημιουργία μιας σειράς νέων οργάνων σε κάθε μία από τις εφετειακές περιφέρειες της χώρας, της Εφετειακής Εφορευτικής Επιτροπής Ετεροδημοτών και των Ειδικών Εφορευτικών Επιτροπών Ετεροδημοτών (άρθρο 4 ΣχΝ). Αρμοδιότητα των επιτροπών αυτών είναι η συγκέντρωση όλου του εκλογικού υλικού των τμημάτων ετεροδημοτών στην περιφέρεια, η κατάταξη των φακέλων ανάλογα με τις βασικές εκλογικές περιφέρειες, η διαλογή των ψήφων και η σύνταξη συγκεντρωτικών πινάκων με τα αποτελέσματα. Με τη διαδικασία αυτή και πάλι εξασφαλίζεται, με συνταγματικά ανεκτό τρόπο, η μυστικότητα της ψήφου, αφού ως βάση για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων λαμβάνεται η εφετειακή περιφέρεια, της οποίας ο εκλογικός πληθυσμός είναι αρκετά μεγάλος ώστε να μην είναι, υπό φυσιολογικές συνθήκες, δυνατός ο εντοπισμός του

περιεχομένου της ψήφου των ετεροδημοτών, ακόμα και σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Συμπληρωματικά θα έπρεπε ίσως να σημειωθεί και το γεγονός ότι η ψηφοφορία στα τμήματα ετεροδημοτών δεν είναι υποχρεωτική, και έτσι εάν κάποιος ψηφοφόρος θεωρεί ότι ειδικά στην περίπτωση του υπάρχει κάποιος κίνδυνος παραβίασης της μυστικότητας της ψήφου, έχει πάντοτε τη δυνατότητα να μην εγγραφεί στους καταλόγους ετεροδημοτών και να μεταβεί και να ασκήσει το εκλογικό του δικαίωμα στην εκλογική του περιφέρεια».

Μια σημαντική καινοτομία του υπό εξέταση νομοσχεδίου είναι το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του νόμου 2623/1998, όπως αυτό τροποποιείται, κατά το οποίο «Προϋπόθεση σύστασης μεικτών εκλογικών τμημάτων αποτελεί η εγγραφή, για όλη την εφετειακή περιφέρεια, σαράντα τουλάχιστον ετεροδημοτών εκλογέων που ανήκουν στην ίδια βασική εκλογική περιφέρεια». Προφανής, και συνταγματικά απολύτως θεμιτός, στόχος της εν λόγω διάταξης είναι η μείζων διασφάλιση της μυστικότητας της ψήφου (άρθρο 51 παρ. 3 Συντ.), η οποία, θεωρητικά, θα μπορούσε να κινδυνεύσει σε εντελώς ακραίες περιπτώσεις με ελάχιστους ψηφοφόρους μιας βασικής εκλογικής περιφέρειας. Όσο και εάν με τη ρύθμιση αυτή μπορεί να περιορίζεται, κατ'αρχήν, η διευκόλυνση κάποιων ετεροδημοτών εκλογέων να ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα στον τόπο κατοικίας τους, η ανάγκη πλήρους και αποτελεσματικής προστασίας της συνταγματικής αρχής της μυστικότητας της ψήφου δικαιολογεί πλήρως τις προτεινόμενες διατάξεις.

Στην ορθή νομική κατεύθυνση φαίνεται να είναι, επίσης, η πρόβλεψη της παραγράφου 5 του άρθρου 2 του ν. 2623/1998, όπως αυτό τροποποιείται, κατά την οποία αιτήσεις εγγραφής ή διαγραφής στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους των ετεροδημοτών υποβάλλονται καθ'όλη τη διάρκεια του έτους (η ισχύουσα σήμερα ρύθμιση εξαιρεί, μεταξύ άλλων, την περίοδο προ των εκλογών). Δεδομένου ότι σκοπός είναι η κατά το δυνατόν μεγαλύτερη διευκόλυνση των εκλογέων να ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα, κάθε περιορισμός που συναρτάται με την ημερομηνία των εκλογών, σε μια ώριμη δημοκρατία, παρίσταται τουλάχιστον ως περιττός.

Τέλος, δεν είναι απολύτως σαφές το νομικό περιεχόμενο της ρήτρας περί «προσωπικής ευθύνης» των Δημάρχων και Προέδρων Κοινοτήτων που υπάρχει στην παράγραφο 6 του άρθρου 2 ν. 2623/1998, όπως αυτό τροποποιείται. Εάν πρόκειται για ποινική διάταξη, αυτή είναι ελλιπής. Εάν πρόκειται για προσδιορισμό διοικητικών καθηκόντων, η ρήτρα είναι νομικά περιττή,

4

ενώ δεν φαίνεται να θεμελιώνεται, με την εν λόγω διάταξη, κάποια ειδική μορφή αστικής ευθύνης.

Αθήνα, 13 Απριλίου 2003

Ο εισηγητής επιστημονικός συνεργάτης
Στέφανος Ι. Κουτσομπίνας
Επίκ. Καθηγητής Νομικής Παν/μίου Θράκης

Ο προϊστάμενος του Τμήματος
Στέλιος Ν. Κουσούλης
Επίκ. Καθηγητής Νομικής Παν/μίου Αθηνών

Ο προϊστάμενος της Διεύθυνσης
Αντώνης Μ. Παντελής
Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Για το Επιστημονικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
Καθηγητής Κώστας Μαυριάς